

Δ Ε Ν Η Τ Α Ν

(ΔΙΗΓΗΜΑ)

ιμώνει τὸ ἡλιοβασίλεμα, κι' ὅλα σὰ ν' ἀρχίζουν νὰ χαλαρώνουνε: ἡ θερμότη ἢ ἀνοιξιάτικη, τὸ φῶς, τ' ἀχολόγημα. Οἱ σκιές, σὰ νὰ ξέραν πὺν τελειωτικά θὰ νικῆσουνε ἀπλώνονται θαρρετές, γιγαντωμένες, πάνω στὰ λιβάδια, πὺν λαγγεύουνε λουλουδιασμένα καὶ χρυσοπράσινα, παραδομένα στὸ χᾶϊδεμα τοῦ κοκκινωποῦ, ἄλαμπου, σὰν ἀποκαμωμένου, ἡλίου.

Τὰ δέντρα, μὲ συλλογή, ἀντικρίζουνε τὸ δειλινό, πὺν μ' ἓνα πλάνο χαμόγελο, πετάει τὸ μαβὶ μαγνάδι του στὸ πέλαγο, γνεύοντας φιλικὰ στὴ φεγγερή, ἀκόμη, φύση, καὶ τραβώντας πίσουλα πίσω του τὴ σκοτεινιά.

Τ' ἀγέρι, τώρα πιὸ λεύτερο, σὰ νὰ εὐωδιάζει ἀπὸ τ' ἀχινωμένα τριαντάφυλλα καὶ τοὺς μενεξέδες, τοὺς σκορπισμένους πέρα ἀπ' τὸ πέλαγο, κι' ὡς μέσα στὰ γνέφια. Τὰ καλυβάκια, στοὺς κάμπους, σὰν νάχαν ντυθῆ γιορτινά, οἱ πέτρες σὰν νάχανε γίνει φλουριά, καὶ τὰ σωριασμένα λιθάρια τῆς ράχης σὰν νάχανε θερμανθεῖ ἀπὸ τ' ἀπαλὰ χρωματίσματα.

Μπροστὰ σ' ἓνα ἀπ' αὐτὰ τὰ λιθάρια, στὸ γύρισμα τοῦ ἀνηφορικοῦ δρόμου, εἶχε σταματήσει, καὶ κοίταζε, χωρὶς νὰ καθίσει, ὁ διαβάτης, πὺν ἀργά, σκυφτά, στηριγμένος σ' ἓνι ραβδί, μ' ἓνα μουντὸ δισάκι στὸν ὦμο, ἀνέβαινε πρὸς τὸ μικρὸ χωριό.

— Ἐδῶ — μουρμούρισε, — ἐδῶ εἰδωθήκαμε γιὰ ὕστερη φορὰ...

Ἐδῶ εἶχε σταθῆ ὁ Δημήτρης ὁ Ρούβελας, σὰν ἔφευγε ἀπ' τὸ χωριὸ στρατιώτης, καὶ στρέφονταν πίσω, νὰ ἰδεῖ.

τοὺς δικούς του, πού τὸν εἶχανε συντροφέψει ὡς ἐκεῖ. Τῆ μάννα, πούχε καθίσει σ' αὐτὸ τὸ λιθάρι, καὶ σκούπιζε τὰ μάτια της, βιαστικά, γιὰ νὰ μὴ θαμπώνουν τὰ δάκρυα της τ' ἀντίκρισμα, ἀκόμη μιὰ φορά, τοῦ παιδιοῦ της· τὴν ἀδερφή του τὴν Πελαγία, πώκλαιγε μ' ἀναφυλλητό, καὶ τὴ Μάρθα, τὴν ὁμορφη γειτονοπούλα, πού τῆς εἶχε τάξει νὰ τὴν πάρει γυναῖκα του, στὸ γυρισμό του...

Ξακλούθησε τ' ἀνηφόρισμα. Ὅλα ἐδῶ τοῦ γινόντανε γνώριμα, τοῦ γνεύανε φιλικά. Σὰ νὰ τὸν εἶχε ξάφνου παρατήσει ἢ ξενητιά, ἢ ἔχτρα γύρω του, οἱ ἀδιήγητες πίκριες. Σὰ νὰ φεύγανε μακριά, τὰ περασμένα: Ὁ πόλεμος, οἱ τόποι οἱ ἀπόμακροι μὲ τὰ παράξενα ὀνόματα, οἱ σκοτωμοί, ἢ ντροπὴ καὶ τὰ βάσινα τῆς σκλαβιάς. Τὸν εἶχανε κρατήσει οἱ τοῦρκοι ὀχτῶ χρόνια, καὶ μόνο τώρα εἶχε καταφέρει νὰ λευτερωθεῖ.

Πόσον καιρὸ χρειάστηκε γιὰ τὸ ταξίδι; Εἴκοσι μέρες, μῆνα; Τόσο γρήγορα ἀλλάζει μιὰ ζωὴ, πού βάσταξε χρόνια; Ἔτσι πετάει κανεὶς ἀπ' τὴ σκυλίσια ζωὴ τῆς σκλαβιάς στὰ λημέρια του, βλέπει ζωντανὸ τ' ὄνειρο, πού θαρροῦσε τόσα χρόνια χαμένο; Ἦτανε ὁ δρόμος του, τὸ χωριό του. Τ' ἀγνάντευε τώρα ξάστερα, λίγο πιὸ κάτω ἀπ' τὴν κορφή τῆς ράχης, πού ὅσο πῆαινε ξεθώριαζε, καὶ πού τὴν παράστεκε ἓνα χρυσὸ στεφάνωμα ἀπὸ ἀνθισμένα σπάρτα. Στὴν κορφή ἐπάνω, ὅπου στὸ βάθος ὁ ἥλιος εἶχε ἀφίσει τὸ κόκκινο χνάρι του, οἱ χωριανοὶ μοιάζανε μὲ ὀρθές, μαῦρες, κινούμενες, σκιές. Ἐβιασε τὸ πάτημα, γιὰ ν' ἀντικρούσει πλείους τοὺς ἀνθρώπους.

Μὰ ὅσο σίμωνε, μαζί μὲ τὴν κούραση, πέρσευε ἡ ἔγνοια του. Πῶς θὰ τοὺς βρεῖ; Τί θὰ ποῦνε, σὰν τὸν ἴδουν ἔτσι, οἱ δικοὶ του; Ἡ μάννα του εἶναι γυναῖκα θαρρετή, μὰ ἡ Πελαγία, ἡ ψηλόλιγνη, ἡ χαϊδεμένη, ἀδερφοῦλα; Καὶ ἡ Μάρθα; Ἡ δύστηχη, ἂν τύχει καὶ τὸν προσμένει, σὰ χήρα θὰ κλάψει, μαζί μὲ τὴ μάννα του.

Νά, τὰ κυπαρίσσια, κεῖ πέρα, στὸ κοιμητήρι. Ἐκεῖ εἶναι θαμμένος ὁ συχωρεμένος ὁ πατέρας του. Ἡ μάννα, δουλεύτρα καὶ καρδερή, δὲν ἄφισε τὰ παιδιὰ της νὰ καταλάβουνε

τὴν ὀρφάνια, καὶ ὅταν μεγάλωσε καὶ αὐτὸς καὶ δούλειπε ἀπόχτησε περσότερο χτήμα.

Τώρα συναντᾷ σὲ κάθε πάτημά του τοὺς χωριανούς, πὸν τὸν κοιτάζουν περίεργα. Μ' αὐτὸς δὲ θὰ φανερωθῆϊ πρὶν φτιάσει στὸ σπίτι του.

Κι' ἄξαφνα βιάσταξε τὴν καρδιά του μὲ τὸ χέρι του τὸ κοκκαλιάρικο. Πέρα, τριγυρισμένο ἀπὸ δέντρα, πὸν γέρονανε πάνω ἀπ' τὴ στέγη του, φάνηκε ἓνα σπιτάκι. Τ' ἀγέρι, πὸν τὸν δρόσιζε, σὰ νάρχονταν μέσα ἀπὸ κεῖ, καὶ μὲ τὴν ξαλάφρωση, νὰ τούδιωχνε κάθε πίκρα. Σὰν νὰ τὸν παραλαβαῖναν ἐδῶ ἡ νιότη του καὶ ἡ χαρά του. Μιά γλύκα ἀδοκίμαστη τοῦ κέντησε τὴν καρδιά.

Σίμωσε μπᾶ, πῶς πύκνωσε ἡ κληματαριά, πῶς ψήλωσαν οἱ μυγδαλιές, καὶ οἱ ροδακινιές, γύρου! Πῶς ἀπλώσανε, ὡς κάτω, ὡς τὸ φράχτη τοῦ γειτονικοῦ κήπου, οἱ κρίνοι τους, πὸν τώρα ἀνθισμένοι, διάφανοι, λευκαίνουν στὸ μισσοκτάδο καὶ ἀναδεύονται, σὰν ἀφρός, στ' ἀγέρι.

Νά καὶ ἡ κλούβα, μὲ τὰ κοτόπουλα, πὸν ἔχουν κουρνιάσει. Νά καὶ τὰ ξύλινα καθίσματα, πὸν τ'ἀφρειαξε μόνος. "Ὅχι, εἶναι καινούρια, ὅλα εἶναι διορθωμένα, ὡς καὶ τὸ σπίτι, τώρα ὕστερα, σοβαντίστηκε. Νά καὶ ἡ σκύλα, ἡ κίτρινη, μὲ τ' ἄσπρα σημάδια, πὸν ὀρμαίει καταπάνω του, γαυγίζοντας. Δὲν εἶναι ἡ Κανέλλω· ὅμως τῆς μοιάζει. Θᾶναι τὸ παιδί της. Δὲ φαίνεται ἡ μάννα. Κι' οὔτε ἡ Πελαγία... Κεῖνη ἡ γυναῖκα, ἡ παχυά, μὲ τὸ μωρὸ κρεμασμένο μπρὸς στ' ἀνοιχτὸ στῆθος της, πὸν τὴν ἀκλουθᾶνε ἄλλα δυὸ παιδάκια, καὶ πὸν προχωράει καὶ κοιτάζει... "Ἔτσι νὰ γίνηκε; ν' ἄλλαξε τόσο ἡ ἀδερφή;

Ναί, ἡ μαύρη ματιά της, καρφωμένη κατὰ πάνω του, ἡ καμαρωτὴ περβατησιά της... τὴ γνώρισε! Προχωράει κατὰ πάνω της:

Καλῶς σὲ βρῆκα, ἀδερφή...

— Τὶ θέλεις; — τότε ρωτᾷ αὐτὴ, πισοχωρώντας, ἀγέλαστη.

Χαμογέλασε αὐτὸς, σὰ ντροπιασμένος, σὰ νὰ δίσταζε νὰ ξηγηθῆϊ. Ρωτᾷ καὶ αὐτὸς:

— Ἄμὲ ἢ Μάννα;

— Ἡ Μάννα; — λέει αὐτὴ — ρωτᾷς γιὰ τὴ μάννα μου; Πέντε χρόνια εἶναι τώρα πεθαμένη.

Δέχτηκε, σὰ χτύπημα, τὰ λόγια της. Ἡ εἰκόνα τοῦ πολέμου παρουσιάστηκε ξανά νικητέρα. Πάει ἡ χαρὰ τοῦ γυρισμοῦ!

— Ποιὸς εἶσαι; — ρώτησε πάλι ἡ γυναῖκα.

Τὰ δύο μεγαλύτερα παιδιά εἶχαν στρυμωχτεῖ, ἓνα ἀπὸ φουστάνι της, τὸ μωρὸ ἔγερνε τώρα, τὸ κεφαλάκι του, κάθε μέρος, στὸ παραιτώντας τὸ βυζι τῆς μάννας.

— Δὲν εἶμαι ὁ ἀδερφός σου; Πάει ἡ μάννα μου;

Κεῖνη, σὰ νὰ μὴν τὸν πίστευε. Ναί, ὅχι τὸ χρόνια πρωτύτερα, εἶχε μισέψει ὁ ἀδερφός της γιὰ τὸν πόλεμο. Τῆς ἔγραφε, ὡς πού τῆς εἶπαν πού χάθηκε. Γιὰ κείνον πέθανε μὲ φαρμακωμένη τὴν καρδιά της ἡ Μάννα.

Καὶ τώρα, τὴν ἀναστάτωνε μὲ τὰ λόγια του ὁ σκυμμένος, ὁ μισερὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος, ὁ κοκκαλιάρης, μὲ τὸ κορμί τὸ κατάμαυρο, μὲ τὴ σβυσμένη, βραχνὴ φωνή, μὲ τὰ λιγδερά, φαρδύα ροῦχα, πού στέκονταν τρεμουλιαστός, ντροπαλός, στὸν τόπο πού ἄλλη φορὰ, ὄλος λεβεντιά καὶ χαρὰ, τριγυροῦσε ὁ ἀδερφός της. Αὐτός; ...

— Δὲν εἶσαι ὁ ἀδερφός μου, — τοῦπε σοβαρὰ — τὸ ξέρω πού ὁ Δημήτρης πέθανε.

— Ὅχι — ἔλεγε τώρα αὐτὸς — ἀδερφή μου, δὲν πέθανε. Μονάχα γνώρισα τὴν κόλαση ζωντανός. Γι' αὐτὸ κατάντησα ἔτσι. Ὅμως, ἀκόμη δὲ φιληθήκαμε.

Προχώρησε κατὰ πάνω της, μὰ ἡ Πελαγία τραβήχτηκε φοβισμένη. Μὴν ἦταν κανένας πού ἤθελε νὰ τῆς προσβάλει τὴν τιμὴ; Πῆγε πρὸς τὴν ἄκρη τοῦ κήπου καὶ φώναξε:

— Σταμάτη!

— Τί τρέχει; — ἀκούστηκε μιὰ τέλεια ξένη, γιὰ τὸ Δημήτρη, φωνή.

— Σταμάτη, τὸ αἷμα μου κόπηκε. Τί νὰ πῶ; Ἐνας ἄνθρωπος ἦρθε, καὶ λέει πὼς εἶναι ὁ ἀδερφός μου.

Ἐνας ἄντρας παρουσιάστηκε γοργὰ καὶ κοίταξε ἀνήσυχος τὸ Δημήτρη. Ἦτανε ψηλός, σφιχτοδεμένος, μὲ μεγάλα κανο-

νικά πιθέματα, μὲ μάτια ζωερὰ, καὶ μ' ἓνα εὐκόλο χαμόγελο. Φοροῦσε ἓνα χοντρὸ πανταλόνι τῆς δουλειᾶς καὶ ἓνα σκοῦρο πουκάμισο, ἀνοιχτὸ ἴσιαμε τὸ στηθος. Κρατοῦσε στὸ χέρι ἓνα ἐργαλεῖο κηπουρικόν.

Φαινότουν στὸ σπίτι του.

Ἐέτασε τὸν ξένο μὲ ἀσθηρὴ ματιά, καὶ ρώτησε καὶ αὐτός :

— Τί θέλεις ;

— Εἶμαι ὁ Δημήτρης ὁ Ρούβελας, ὁ ἀδερφὸς τῆς Πελαγίας.

Πέταξε κείνος κατὰ γῆς τὸ σκαλιστῆρι του, καὶ ἡ ματιά του γύρισε ψυχρὴ καὶ σκληρὴ.

Σιωπηλὸς κούνησε τὸ κεφάλι.

Ἀπέναντι ἡ Πελαγία τὸν κοίταζε ἀναστατωμένη. Στὴ λαχταριστὴ ματιά της φανερώνονταν ὅλη ἡ μπιστοσύνη πρὸς τὸν ἄντρα της.

Μὲ κομμένη πνοή, τὸν ρωτοῦσε :

— Μπορεῖ νᾶναι αὐτός ; ὁ Δημήτρης αὐτός ; ...

Γύρισε κατὰ κείνη καὶ τῆς ἀπάντησε :

— Δὲν εἶναι ὁ ἀδερφός σου !

Ἡ κιτρινόμαυρη, σκελετωμένη, ὄψη τοῦ νέου, σκοτείνιασε, πιδὸ πολὺ. Ὁρθωσε, ὅσο μποροῦσε, τὸ κορμί του, καὶ εἶπε, θωρῶντας τοὺς κατάματα :

— Σᾶς φαίνεται πὸν θέλω νὰ σᾶς γελάσω ; Ἐγὼ εἶμαι ! Ἔτσι κατάντησα ἀπὸ τὴν κακοπέραση !

Ὡς καὶ ἡ ὄψη τοῦ Σταμάτη σκοτείνιασε. Αὐτὸς λίγο εἶχε γνωρίσει τὸ Δημήτρη. Ὅμως δὲν τοῦ φαινότουν παράξενο πὸν τώρα γύριζε ἀγνώριστος. Ἦξερε αὐτὸς πῶς γυρίζουνε ἀπὸ τὴ σκλαβιά οἱ στρατιῶτες ! Καὶ ὁ Δημήτρης, σὰ δὲν εἶχε πεθάνει, ἔτσι κατάντησε, καὶ τώρα ἐρχότουν ἐξουσιαστής σι' πρᾶμα του. Τὸ σπίτι, πὸν κείνος διόρθωσε, τὰ χωράφια πο δούλεψε, τὸ ἔχει του, θὰ τοῦ τάπαινε αὐτός !

Γοργὰ, στοχάστηκε αὐτὰ ἐνῶ ἔβλεπε τὴ γυναῖκα του, ὅλο πιδὸ παραγμένη, νὰ ξετάζει τὸν ξένο, καὶ νὰ συγκινιέται ὅλο πιδὸ πολὺ ...

Ὁ Σταμάτης πῆρε τὴν ἀπόφαση.

Σίμωσε τὸ νέο καὶ τοῦ φώναξε :

— "Ελα, δρόμο!

Ἡ Πελαγία ἀναταράχτηκε.

Ὁ Δημήτρης, σκοτισμένος, κοίταξε τὸν καινούριο νοικοκύρη τοῦ σπιτιοῦ του, κ' ἔλειπα τὴν ἀδερφή.

Χαμογέλασε μὲ πίκρα, καὶ εἶπε:

— Καὶ σκύλος νάμουννα, δὲ θὰ μὲ διώχνατε ἔτσι... Μὰ πῶς θὰ μὲ διώξετε; "Ἐχω τὰ δικαιώματά μου.

Ὁ Σταμάτης ρώτησε, μὲ συγκρατημένο θυμό:

— Τί ἔχεις ν' ἀποδείξεις; "Ἐχεις χαρτιά;

Γέλασε μὲ τὸ πικρὸ του χαμόγελο!

— Δὲν ἔχω τίποτα.

— Τότες, σὰ δὲ σὲ γνωρίζει ἡ Πελαγία, γιὰ τὸ καλὸ ποῦ σοῦ θέλω, φεῦγα ἀπὸ δῶ.

— Ἡ Πελαγία δὲ μὲ γνωρίζει, ἔτσι ποῦ κατάντησα. Ἀγάλι, γάλι, θὰ μὲ γνωρίσει. Δύο ἀδέρφια ἡμάστανε, κακὸ δὲν τῆς ἔκαμα.

Κεῖνη ἔτρεμε· στὰ στορογγυλὰ μάγουλά της εἶχε χαθεῖ ἡ κοκκινάδα. Τὸ μωρὸ σπρηφογύριζε στὴν ἀγκαλιά της ξεφωνίζοντας. Τὰ δύο ἄλλα παιδιὰ κοιτάζανε τὴ μάννα τους φοβισμένα.

Αὐστηρὰ τὴ διάταξε ὁ ἄντρας της:

— "Ἐμπα, Πελαγία, μέσα.

Κεῖνη δὲ σάλεψε.

— Ἄν ἦταν — μουρμούρισε, — ἂν ἦταν αὐτός; "Ἐτσι θὰ τὸν ἄφινε νὰ γίνει ὁ Θεός; Κάλλιο νᾶχε πεθάνει!

Ὁ ἀδερφὸς ἀναστέναξε, καὶ τῆς ἔγνεψε μὲ τὸ κεφάλι, ναί, σὰ νὰ τῆς ἔλεγε:

— Κάλλιο νᾶρα πεθάνει!

Τώρα τὴ σίμωσε ὁ ἄντρας της.

— Εἶναι κάποιος πονηρός — τῆς εἶπε σιγά, — καὶ λέει αὐτὰ γιὰ νὰ τὸν κυβερνήσουμε. Φέρτου ψωμί νὰ γευτεῖ, καὶ νὰ φύγει.

Ἡ Πελαγία ἔτρεξε μέσα στὸ σπίτι.

Ὁ Σταμάτης σίμωσε τὸ συγγενή του.

— "Ἀκουσε, — τοῦπε, — τώρα θὰ γευτεῖς, καὶ θὰ φύγεις.

Εἶδεμῆ, θὰ σὲ βάλω φυλακῆ. Ξέρεις; Ὁ ἀστυνόμος τοῦ χωριοῦ εἶναι φίλος μου.

— Καὶ γιατί θὰ μὲ βάλεις φυλακῆ; Κ' ἔπειτα τί μοῦ τὸ λὲς γιὰ φοβέρα; Ἄν ἴσως καὶ δὲ θελήσει νὰ μὲ γνωρίσει ἡ ἀδερφή, καὶ δὲν ἔχω κανένα στὸν κόσμο, τότες, ἄς μὲ σκοτώσουνε!

Ἡ Πελαγία γύρισε χωρὶς τὰ παιδιά, κρατώντας ἕνα πιάτο μ' ἐλιές καὶ τυρί, κ' ἕνα μεγάλο κομματί ψωμί.

Τ' ἀπίθωσε στὸ σκαμνί, κάτου ἀπὸ τὴν κληματαριά, καὶ εἶπε στὸν ἀδερφό:

— Κόπιασε.

— Πεινάω — εἶπε αὐτὸς — καὶ δέχομαι τὸ φίλεμά σου. Ὅμως, ἐγὼ πρόσμενα νὰ γευτοῦμε μαζί, στὴν κοιζίνα.

Ἡ Πελαγία, ταραγμένη, τὸν ἔβλεπε νὰ τρώει λαίμαργα, χώνοντας στὸ στόμα του μεγάλες μπουκιές, καὶ δὲ θυμώνταν νάτροwege ἔτσι, ὁ ἀδερφός της. Κοίταζε τὰ μάτια του, τὰ βαθυὰ καστανά, καὶ σι' ἀνήσυχο καὶ ταραγμένο τους ἀνάβλεμμα δὲ γνώριζε τὴ ξένοιαστη ματιὰ τοῦ ἀδερφοῦ της. Κεῖνα τὰ κουνήματα, κεῖνο τὸ σκύνημο τοῦ κεφαλιοῦ στὸ φαγὶ ἐπάνω, κεῖνο τὸ κοπιαστικὸ τὸ μάσημα, στὸ ξεδοντιασμένο τὸ στόμα, κεῖνο τὸ βιαστικὸ τὸ κατάπιωμα. Αὐτὸς, ὁ ἀδερφός πάτρωγε σὰ λιμασμένο ὄρνιο;

Ὅμως, κάθε λίγο, τῆς ἔρριχνε κάποια ματιὰ, πού τὴν ἀνατρίχιαζε.

Σὰν ἀπόφαγε ἐκεῖνος, ἔτρεξε καὶ τοῦφερε μιὰ κοῦπα κρασί, καὶ αὐτὸς ἤπιε — χωρὶς νὰ εὐκηθεῖ — καὶ ὅπως τούπαιρνε ξανὰ τὸ ποτήρι... τὰ δάχτυλά τους ἀγγίξανε, καὶ οἱ ματιές τους, ἔτσι, ὅπως ἦταν σιμά, ἀνταμωθήκανε. Τὰ χέρια τους σμίξανε, καὶ ἡ Πελαγία σὰ νάνοιωσε πού χανότανε. Τὰ ἥπατά της κοβόντανε. Τὰ μάτια δακρῦσανε. Ἡ γλώσσα της εἶχε μπερδευτεῖ. Τὸ πίστευε...

Ἔσκαψε, σὰ νάχε πέσει κατὰ πάνω του.

Ὁ Σταμάτης βρέθηκε ξαφνικὰ ἀνάμεσό τους. Τὴν ἄρπαξε, καὶ τὴν ἔσπρωξε πρὸς τὰ πίσω, ὡς τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ. Τῆς εἶπε σιγά:

— Μουρλή!

Μπῆκε μαζί της, ἀγριεμένος, στὸ σπῆτι.

— Αὐτὸς εἶναι, αὐτός! — φώναξε κλαίοντας ἡ Πελαγία.
Τῆς ἔπιασε τὰ δύο χέρια της.

— Ὅχι δὲν εἶναι αὐτός!... Καὶ ἂν ἦταν, θὰ σ' ἀφίσω
νὰ τὸν παραδεχτεῖς; Νὰ μὲ γελάσεις, ὕστερα πού μ' ἔφερες
ἔδῳ, μοναχό, νοικοκύρη;

— Δὲν ἤξερα πού ἦταν στὴ ζωὴ... μὰ σὰν ἦρθε, πῶς
δὲ θὰ παραδεχτῶ τὸν ἀδερφό μου;

— Πελαγία, ἂν μπεῖ μέσα δῶ, αὔριο παντρεύεται, κι' ἄς
εἶναι σακάτης. Κάποια θὰ τὸν πάρει γιὰ τὸ χτήμα του.
Τὸ χτήμα ποῦ δούλεψα γιὰ τὰ παιδιά μας. Μὰ ἂν μπεῖ,
ἔχω καρδιὰ νὰ τότε χτυπήσω! Μπορεῖ νὰ πάω φυλακὴ, καὶ
θάχεις ἐσὺ τὸ κρῖμα!

— Ἄν δὲν συμφωνήσετε, γιὰ τὰ χτήματα οἱ ἄντρες, εἶναι
ἄλλη δουλειά. Μὰ ἐγὼ δὲ μπορῶ νὰ μὴ δεχτῶ τὸν ἀδερφό
μου!.. Καὶ ὁ δύστιχος, ὅπως κατάντησε, γιὰ παντρεία εἶναι;

— Δημοναῖς τὴ Μάρθα; Γιὰ νὰ μᾶς κάμει κακό, αὐτὴ
ἢ γυναῖκα, πού παράτησα... γιὰ τὴν ἀγάπη σου, δὲ θὰ
παρουσιαστῆί μπροστά του;

Ἡ Πελαγία σὰ ν' ἀγρίεψε:

— Ἐκείνη, ἐδῶ; — εἶπε ἀνήσυχη.

— Ναί, θαρθεῖ νοικοκυρά, σὰν εἶσαι ἔτοιμη ἐσὺ νὰ μᾶς
πουλήσεις. Ἐμένα, τὰ παιδιά, γιὰ κείνους!

— Ἐγώ; — Ἐσύ, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβεις. Μὰ ἄκουσε.
Θὰ τοῦ δώσω λεφτά, ὅμως μὴν κάμεις πού τὸν γνωρίζεις.
Δεῖξε δύναμη!

— Δύναμη; Ἐρχεται σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση, γυρεύει τὴ
Μάννα, καὶ θὰ τοῦ πῶ φεῦγα; Σκότωσέ με, καλύτερα!

Ἡ ὄψη τοῦ Σταμάτη ἀναψε. Τὸ αἷμα τοῦχε ἀνεβεῖ στὸ
κεφάλι. Ὅμως γρήγορα ἠσύχασε.

— Δὲ σὲ σκοτώνω, τὸ ξέρεις καλά. Μονάχα σοῦ λέω:
Διάλεξε ἢ ἐμένα ἢ ἐκεῖνον. Γιὰ νὰ μὴ σᾶς βλάψω, θὰ
φύγω ἐγώ.

— Σταμάτη, ἂν σὲ χάσω, τί τὴ θέλω τὴ ζωὴ;

— Θάχεις τὸν ἀδερφό σου, καί... κάποια θὰ μὲ παρη-
γορήσει κ' ἐμένα....

Τὰ μάτια τῆς Πελαγίας ἀστράφανε.

— Καὶ θαρρεῖς, δὲ θὰ τὴ σκοτώσω;

— Καὶ τὰ παιδιὰ σου; Ἔτσι τὰ παρατᾶς;

Σὰ νὰ βρέθηκε μπροστὰ σὲ μὴν ἄβυσσο, πισοδρομήσε, ξαφνιασμένη, ἡ Πελαγία. Ἐπιασε τὸ κεφάλι της.

— Τρελλάθηκα — φώναξε, — ἢ βλέπω κανένα ὄνειρο;

Τί εἶναι αὐτὰ πού ἀκούω;

Ὁ Σταμάτης χαμογέλασε.

— Ἀγαπᾶς τὴ φαιμελιά σου, καημένη γυναῖκα, γι' αὐτό. Καὶ τώρα, τοῦτος πού ἦρθε, γυρθεύει νὰ χαλάσει τὴν ἡσυχία μας. Ἄκουσε· ἂν μείνει ἐδῶ, δὲ θὰ μπορούμε νὰ ἐμποδίσουμε τὴ Μάρθα νὰ ἔρχεται νὰ τότε βλέπει... Εἶναι λεύτερη, τώρα πού χώρισε. Ἐγώ, ξέρεις, δὲν τὴ χωνεύω. Ὅμως, μὴ βάνεις τὴ φωτιά στὸ σπίτι σου!

Ἡ Πελαγία εἶχε ἀποκάμει.

— Δὲ μπορῶ... — Εἶπε μὲ σβυσμένη φωνή.

Τῆς ἔπιασε τὰ παγωμένα χέρια της.

— Ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω δύναμη! Ἄς μείνει γι' ἀπόψε, ὅμως μὴν κάμεις πού τὸν γνωρίζεις. Σ' ὅτι σοῦ λέει γιὰ τὰ περασμένα μὴν ἀπαντᾶς.

Κεῖνη ἔσκυψε τὸ κεφάλι της.

Τὴν τράβηξε ὄξω.

Τὸν βρήκανε καθισμένο στὸ πέτρινο σκαλοπάτι τῆς κουζίνας.

— Ξένε, — τοῦπε ὁ Σταμάτης, — ὅποιος κι' ἂν εἶσαι καλῶς ἐκόπιασες. Πέρασε τὴ νύχτα ἐδῶ, ἐμεῖς θὰ σὲ κυβερνήσουμε. Ὅμως, αὔριο τὰ χαράματα, θὰ πάρεις δρόμο.

Κεῖνος σηκώθηκε, πῆγε ἴσιαμε τὸν τοῖχο, καὶ στηρίχτηκε ἀπέναντι ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ πόρτα τῆς κουζίνας. Τὸ χλωμὸ φέγγος, πού ἔδινε κεῖ μέσα τὸ ἀναμμένο λυχνάρι, χύνονταν ὡς ἔξω, καὶ ὡς πάνω του, τόσο θαμπά, πού σὰ νὰ παρασταίνονταν στὸν τοῖχο ἓνα κακότεχνο σκιαγράφημα, μὲ μαῦρες κοντυλιές. Κοίταζε αὐτὸς μέσα κεῖνο τὸ ἀπλὸ νοικοκυριό, πού τοῦ φαινόταν βασιλείο, ἀνασαινοντας, μὲ τὴν ἴδιαν ἀχορταγιά, τὴ γνώριμην εὐωδιά τῶν κρίνων, πού

μ' ἓνα φέγγος δικό τους ντυμένα, στέκονταν ὄρθια ἢ γέρνανε, σὰν μισόσβυστες λαμπάδες.

— Δὲ μὲ θέλετε — εἶπε μὲ τῆ βραχνή του φωνή, — μὲ γνωρίζετε καὶ μὲ διώχνετε. Ὅμως, νὰ ἰδοῦμε τί λέω κ' ἐγώ.

Ἡ Πελαγία τρομαγμένη, κοίταξε τὸν ἄντρα της. Κεῖνος στάθηκε ἀντίκρου στὸ Δημήτρη.

— Τί λές;

— Λέω, ποὺ κάποιος θὰ βρεθεῖ νὰ μὲ γνωρίσει. Αἰῶνας δὲν πέρασε. Ἔχουμε δικούς, ἔχουμε γειτόνους... Ἡ γειτόνισσά μας, ἡ Μάρθα, δὲν εἶναι σπίτι της; Παντρεύτηκε;

Ἡ καρδιά τῆς Πελαγίας σφίχτηκε πονερά. Ὁ ἄντρας της γέλασε.

— Κάποιος σὲ πληροφόρησε γιὰ τὴ Μάρθα. Ἄς πεῖ γιὰ κείνη ἢ Πελαγία τὴν ἀλήθεια.

— Ἐκείνη; — εἶπε ἡ Πελαγία, καὶ ἡ ἔχτρα της γι' αὐτὴ τὴ γυναῖκα ξέβγαине στὰ λόγια της. — Δύο χρόνια ὕστερα πώφυγε... ὁ ἀδερφός μου, σὰν πλάκωσε τῆς Μικρασίας ἢ καταστροφῆ, τοῦτος, — ὁ Σταμάτης ὁ Λαζαράς — γύρισε ἀπολυμένος ἀπὸ τοὺς πρώτους, καὶ... ἀγαπηθήκαμε. Καμμίαν εἶδηση δὲν εἶχαμε ἀπὸ κεῖνον. Ἡ Μάννα κ' ἐγὼ τὸν προσμέναμε, ὅμως ἡ Μάρθα ρίχτηκε σὲ τοῦτον ἐδῶ, τότε μάγειψε, καὶ τὸν κατάφερε νὰ τὴν ἀρραβωνιάσει. Μὰ σὰν ἦρθε τὸ κακὸ τὸ μήνυμα, καὶ σὰν ἔχασα καὶ τὴ μάννα, ὁ Σταμάτης μ' ἐπόνεσε, καὶ μὲ πῆρε. Κεῖνη, ἔπειτα, παντρεύτηκε, καὶ τώρα ζεῖ χωρισμένη ἀπ' τὸν ἄντρα της. Εἶναι ἄμναλη.

Ἔτσι ὁ Δημήτρης ἔμαθε γιὰ τὴ Μάρθα, ποὺ τὴν πῆρε αὐτός, ὁ Λαζαράς, καὶ τὴν παράτησε, ἔπειτα, γιὰ τὴν ἀδερφή του. Ἡ Μάρθα ἦταν ἀπὸ τὴν Πελαγία τόσο πιὸ ὁμορφὴ! Ὅμως πολὺ πιὸ φτωχιά, σὰν ἔμεινε αὐτὴ κληρονόμα. Ὁ Λαζαράς τοῦ πῆρε τὴν ἀγάπη του, τὸ σπίτι του, τὴν ἀδερφή του, καὶ τώρα, δὲν τὴν ἄφινε αὐτὴν νὰ τὸν παραδεχτεῖ. Πόσο θ' ἀγαποῦσε αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο ἢ Πελαγία, γιὰ νὰ τὸν ὑπακούει ἴσιαμε κεῖ!

Ἐκείνη εἶχε μπεῖ στὸ σπίτι καὶ πλάγιαζε τὰ παιδιά. Στοχάζονταν τὸ μισεμό, τότες, τοῦ ἀδερφοῦ, τὴν ἔγνοια της

για κείνον, τὴ λύπη της, στὴν εἶδηση τοῦ χαμοῦ... τὴν παρηγοριά της, ἔπειτα, σιμὰ στὸ Σταμάτη.

Ποιὸς νὰ τῆς τῶλεγε, ποὺ αὐτός, ποὺ τὴν εἶχε κάμει νὰ πονέσει βαθεία, θᾶχε γίνει τόσο γλυκός, μ' ἐκείνα τὰ καυτερὰ χάρδια του; Τῆς εἶχε γιομίσει τὸ σπῆτι. "Ὅταν ἀργοῦσε τὸν πρόσμενε, λαχταρώντας ν' ἀκούσει τὸ πάτημά του, καὶ ἀνάσαινε λεύτερα, σὰν ἀντηχοῦσε αὐτὸ βιαστικό, καὶ σταματοῦσε στὴν πόρτα, κι' ἀκούονταν ἡ δυνατὴ, ἀντρίκια φωνή, ποὺ τῆς ἔδιωχνε κάθε λυπηρὴ θύμηση. Μὰ ἡ λύπη της ξύπνησε τώρα ξανά. Ὁ Δημήτρης δὲν εἶχε πεθάνει, μὰ παρυσιαζότουσαν σὲ τέτοιο κατάντημα. Τὸν μαρτύρισαν στὴ σκλαβιά... καὶ ὁ Σταμάτης ἤθελε τέτοιο ἀδίκημα; Τῆς ἔρχονταν σὰν τρέλλα.

Βγῆκε ὄξω. Ὁρθὸς μπρὸς στὴν πόρτα, στέκονταν ὁ ἀντρας της. Γερός, δυνατὸς καὶ ὄμορφος, τῆς ἔδειχνε τὴ δύναμη ὡς μέσα στὴν ψυχὴ της. "Ἄν παραδεχότουσαν τὸν ἀδερφό, καὶ ἂν χωρίζοτουσαν, ἴσως τὸν ἄντρα; Τραμαγμένη σταυροκοπήθηκε. Πόσο θᾶθελε νὰ τοὺς ἡμέρωνε κείνους τοὺς δύο, ποὺ στέκονταν σὰν ἔχτροί, ὁ ἓνας ἀπέναντι ἀπὸ τὸν ἄλλο, ποὺ δὲν εἶχαν κανένα παρὰ αὐτὴν. Δὲν τοὺς ξεχώριζε, αὐτὴ τὴ στιγμή, τὸν ἄντρα καὶ τὸν ἀδερφό. Τοῦτος τὴν κοίταζε, σὰ νὰ τὴν καλοῦσε σιμὰ του, κι' ὁ ἄλλος σὰ νὰ τῆς ἔδειχνε τὴν εὐτυχία, ποὺ κινδύνευε νὰ χαθεῖ.

— Τοῦπα, τοῦ ξένου νὰ πλαγιάσει δῶ, στὴν ἀποθήκη. Αὔριο τὸ πουρνό, θὰ φύγει. Καλὴ νύχτα, — εἶπε ὁ Σταμάτης δυνατά, κι' ἔπιασε τὴ γυναῖκα του ἀπὸ τὸ μπράτσο, καὶ τὴν τράβηξε μέσα, γιὰτὶ εἶδε ποὺ αὐτὴ ἔκανε νὰ πάει κατὰ πάνω στὸ νέο, καὶ ποὺ ἡ ὄψη του, ἐκεινοῦ, φωτιζόντανε ἀπὸ μιὰ τρυφεράδα... Τ' ἀδέρφια γυρεύανε νὰ φιληθοῦνε.

Σὰν ἔκλεισε ἡ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ, ὁ Δημήτρης μπῆ στὴν ἀποθήκη.

"Ὅλη ἡ πίκρα κείνου τοῦ γυρισμοῦ, ἄλλαξε τώρα σὲ ἀγανάκτηση, σ' ἔχτρα, γιὰ κείνον τὸ Λαζαρά, ποὺ φέρονταν ἔτσι ἀσπλαγχνα μαζί του.

"Ἄς ἦταν νάχε τὴν πρώτη του δύναμη, ἀκόμα καὶ γιὰ

λίγες στιγμές, νὰ ριχτεῖ καταπάνω του. Ἄς εἶχε βρεθεῖ καὶ ὁ Λαζαροῦς στὴ σκλαβιά, γιὰ νὰ καταλάβει τὸν πόνο.

Μὰ ἂν δὲν εἶχε τὴ δύναμη αὐτός, δὲ θὰ βρῖσκονταν δικαιοσύνη; Δὲ θάκραζε μάρτυρες τοὺς συγγενεῖς τους, τοὺς γνώριμους; Δὲ θὰ τὸν υπερασπιζότουσαν αὐτοί; Χωρὶς νὰ τὸ θέλει, στοχάστη τὴ Μάρθα. Ἐκείνη δὲ θὰ τὸν γνώριζε; Ἐδίωξε αὐτὴ τὴν ἰδέα. Ἐκείνη; Μὰ τὸν εἶχε ξεχάσει σὰν τὸν ἤξερε γερό, κ' οὔτε ἤθελε, αὐτός, νὰ τὸν ἴδει ἔτσι. Ἡ λύπη του γιὰ τὸ κατάντημά του τὸν βάραινε πιὸ πολύ, τώρα, πού δὲν εἶχε ἀπ' τοὺς δικούς καμμιάν εὐσπλαχνία. Σὰ νὰ παράλυσε κάθε ἀπόφαση μέσα του.

Νὰ παλαίσει; Μὰ πού νὰ βρεῖ τὴν καρδιά; Ἄν δὲν εἶχε αὐτὸ τὸ γαμπρό, θάμενε κεῖ, γιὰ νὰ τοῦ δίνουσε, ὅσο ζοῦσε, ἓνα κομμάτι ψωμί.

Ὁρθὸς μπρὸς στὴν ἀνοιχτὴ τὴν πόρτα τῆς ἀποθήκης, κοίταξε τ' ὄμορφο χτήμα του, δὲν τούδινε ἢ καρδιά νὰ ξαπλωθεῖ. Ὅλα εἶχανε παραδοθεῖ στὸ τελειωτικὸ σβύσιμο, σὰ νάχε πεθάνει κείνη τὴν ὥρα ὅλη ἡ φύση.

Μὰ πιὸ πέρα, σὲ κάποιο σπιτάκι, ἓνα φέγγος ἀδύνατο γλιστροῦσε, καὶ κάτω ἀπ' τὰ μαυριδερά δέντρα, ἓνα ζευγάρι πηγαινοέρχονταν. Ἡ γυναῖκα τριγυροῦσε βιαστικὴ, ἔσμιγε καὶ ἀλάργευε, ἀπὸ τὸν ἄντρα. Τοῦτο τὸ ζευγάρι τὸ ἄγνωρο, σὰ νάδινε, τώρα, μέσα στὴ φύση, μονάχα κείνο, ζωή. Φαινόντανε νέοι. Αὐριο, στὸ ξύπνημά τους, ὅλα θὰ τοὺς χαμογελοῦσανε. Στοχάστηκε τὴ χαρὰ νὰ προβαίνει τὸ χάρωμα, σὰν εἶσαι σπῖτι σου καὶ ἀγαπημένος· τὴ χαρὰ νὰ προκόφτει τὸ ἔργο σου, στὴν καλλιέργεια τῆς γῆς. Θυμήθη τὸν καιρὸν ὅπου αὐτὸς δούλευε μέσα κεῖ, σὰν ἔβλεπε ὅλα, ἓνα, ἓνα, νὰ καρποφορᾶνε. Θυμήθη κείνο τὸ ἀτέλειωτο παρακολούθημά του τῆς γῆς... Λὲς κ' ἔφτανε ὡς μέσα στὰ σπλάγνα της, καὶ παραμόνευε τὸ ἔργο της, σὰν ἔφτανε τὰ καινούργια λαμπερά φύλλα, σὰν ἔχυνε στὰ λούλουδα τὴν εὐωδιασμένη ψυχὴ τους, σὰν ἀγωνίζονταν νὰ βγάλει στὸ φῶς τοὺς καρπούς της... ὅλη τὴν κρυφὴ προετοιμασία της γιὰ τὴν πλούσια της προσφορά.

Τώρα ἡ γῆς, πάντα ὑποταγμένη, ἀπόδινε τὴν καρποφορὰ

της στὴ φαρμελιὰ πὺν τὴ δούλευε, καὶ πὺν ζοῦσε χαρούμενα ἐκεῖ. Ἄς ἦταν νὰ χαιρότουν μαζὶ καὶ αὐτός... Καὶ τὸν πόθο του ἀκλούθησε ἡ σκέψη πὺν γι' αὐτὴ τὴ θλιβερὴ σακάτικη ζωὴ του, δὲν ἀξίζει ν' ἀναστατώσει τὴ φαρμελιὰ. Καὶ ποῖόν θὰ πολεμοῦσε; Τὴν Πελαγία; Τὰ μικρὰ παιδιὰ της; Κ' ἔπειτα; Τί θ' ἄκανε κεῖ, μοναχός, συντρίμμα τῆς σκλαβιάς, στὸ ἄδειο σπίτι; Νὰ ζοῦσε ἡ Μάννα θ' ἄταν ἀλλοιώτικα. Ἐκείνη θὰ τοὺς συμμαζώνε γύρω της ὄλους. Μὰ τώρα, τὸν πρόσμενε κεῖ πὺν πῆε καὶ τοῦ παραγγέλνε νὰ μὴ ρίξει σὲ βάσανα τὴν ἀδερφή.

Τραβήχτηκε ὡς τὸ βάθος τῆς ἀποθήκης καὶ ξαπλώθηκε πάνω στ' ἄχυρα, κλειώντας, γιὰ νὰ τὸν πάρει ὁ ὕπνος, τὰ μάτια. Ἦθελε ν' ἀποκοιμηθεῖ μιὰν ὕστερη φορὰ στὸ σπίτι του.

Μὰ ὁ ὕπνος ἦρθε λιγοστός καὶ ταραγμένος. Τὸν τάραιζε ἡ ἔγνοια πὺν πρέπει νὰ φύγει. Σηκώθηκε. Γιατί νὰ μείνει περσότερο; Γιὰ νὰ τὸν ἐξευτελίζει πιὸ πολὺ ὁ Λαζαράς, καὶ νὰ παιδεύει τὴν ἀδερφή του; Πῆρε τὴν ἀπόφαση. Τώρα ὄλοι κοιμοῦνται. Θὰ πάει νὰ φιλήσει τὸ χῶμα τῆς μάννας του κ' ἔπειτα... Ὑπου τότε βγάλει ἡ ἄκρη... Ἄς ἔρχονταν, τοῦλάχιστο, γρήγορα ὁ λυτρωμὸς ἀπ' αὐτὴ τὴ ζωὴ...

Ἡ Πελαγία δὲν εἶχε κλείσει μιὰ στιγμή τὸ μάτι. Εἶχε πλαγιάσει, μονάχα, στὸ μεγάλο κρεβάτι, γιὰ νὰ ξεγελάσει τὸν ἄντρα της, καὶ εἶχε σηκωθεῖ σὰν τὸν πῆρε κεῖνον ὁ ὕπνος. Δοκίμασε δύο, τρεῖς φορές, νὰ βγεῖ ὄξω, κι' ὄλο φობόντανε μὴν ξυπνήσει ὁ Σταμάτης.

Σκυμμένη στ' ἀνοιχτὸ παραθύρι, μὲ μάτια ὀρθάνοιχτα, μὲ κομμένη πνοή, ξέταζε μὴν ἀντικρούσει στὸν κῆπο τὸν ἀδερφό, ἄγρυπνο κι' αὐτόν, νὰ τριγυρίζει, ἀκροαζόντανε μὴν ἀπιηγήσει τὸ ἀβέβαιο, κουρασμένο βῆμα του. Συλλογιζόντανε πὺν σὲ λίγο θὰ τὸν ἔβλεπε νὰ κατεβαίνει τὸ μονοπάτι ἀργά, νὰ σκοινιάβει, ν' ἀλαργεύει, νὰ μοιάζει μ' ἓνα τιποτένιο σημάδι, νὰ χάνεται, γιὰ νὰ μὴ μείνει ξανά ἀπ' αὐτόν παρὰ ἡ δύμηση.

Τὴν κύριεψε ἀπελπισιά. Θάθελε νὰ τυραγήσει, αὐτὴ τὴ στιγμή, τὸ κορμί της. Φυσοῦσε, τὰ γνέφια ἀναταραζόντανε. Πιὸ ἀργὰ θὰ βρέξει. Ὁ δύστηχος στὸ δρόμο του θὰ βρα-

χεῖ... Ἡ φωνή του, παραπονιάρικη, ἀντηχοῦσε μὲς στὴν καρδιά της. Ἀνήλεη, παρουσιαζότουν μπροστά της ἡ χτεσινή σκηνὴ τοῦ γνωρισμοῦ, σὰν τὴν ἀποτράβηξε ὁ ἄντρας της. Τὰ λόγια αὐτουνοῦ, τὰ σκληρά, ἀχολογούσανε τυραννικά μέσα της...

Τὸ σκοτάδι λίγο ξεπύκνωνε, ὅμως τὸ νάρκωμα τῆς πλάσης ξακλουθοῦσε. Μονάχα στὸ γλαυκοσκόταδο, μαῦρες, σὰν πυκνὲς σκιές, πετούσανε οἱ νυχτερίδες, ἀθόρυβα, κυκλικά, σὰν ἐπίμονο ὄνειρο...

Ξάφνου ἄκουσε σιγανά, συρμένα, πατήματα, πού ἀγάλλι, γάλι, φτιάσανε ὡς ὄξω ἀπὸ τὴν αὐλή. Ὡρμησε κείνη στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ, τὴν ἄνοιξε, καὶ πετάχτηκε ὄξω.

— Δημήτρη!

Δυνατὴ ἡ φωνὴ της ἀντήχησε. Βρέθη σιμά του, καὶ τὸν τράβηξε πρὸς τὰ πίσω.

— Δημήτρη, μείνε στὸ σπίτι σου!

Ἐκεῖνος ἔτρεμε.

Ἐπιασε τὸ χέρι της καὶ τὸ φίλησε.

— Ὅχι—τῆς εἶπε,— ἀδερφή, θὰ φύγω, τὸ πῆρα ἀπόφαση. Κείνη, δυνατώτερη, τὸν ἔφερε στὴν αὐλὴ μέσα. Μὰ ἡ φωνὴ της εἶχε ἀντηχήσει ὡς τὸ σπίτι.

Ὁ Σταμάτης βρέθηκε γοργὰ σιμά τους.

— Ἀπιστη γυναῖκα! — τῆς εἶπε.

Κείνη παράλυσε.

— Μὴ μοῦ βαστάξεις, βάρος, Σταμάτη.

— Νὰ φύγει! φώναξε αὐτός.

Καὶ τώρα, ἡ Πελαγία ἀβάσταχτα, ὀρμητικά, ἔκλαιε δυνατὰ μ' ἓνα ἀναφυλλητό, πού τὴν ἀνατάραιζε ὀλάκαιρη, καὶ ὁ Σταμάτης τάχασε, γιὰ τὸ κλάψιμό της ξεσήκωσε τοὺς γειτόνους.

Δύο τρεῖς γυναῖκες εἶχαν μπεῖ στὴ αὐλή.

— Ἐχετε κανέναν ἄρρωστο; — ρωτήσανε.

Ὁ Σταμάτης συνῆρθε γρήγορα.

— Νά, ἓνας ἀγύρτης, — τοὺς φώναξε, — ἓνας ζητιάνος, ἦρθε δῶ, νὰ περάσει γιὰ ἀδερφὸς τῆς γυναῖκας μου. Καὶ κείνη, θυμήθηκε τὸν πόνο της, καὶ κλαίει.

— Εἶναι ὁ ἀδερφός μου! — εἶπε μέσα στὸ κλάμα της ἡ Πελαγία.

Οἱ γειτόνισσες ρίξανε τὴ ματιά τους στὸν ξένο, ἀχνό, στὴν ἀσπρουλιάρικη, τώρα, γλαινκότη, καὶ χαμογέλασαν.

— Μὰ αὐτὸς εἶναι γέρος! — εἶπε μιὰ ἀπ' αὐτές.

— Ἔτσι γίνηκε ἀπ' τὴν κακοπέραση τῆς σκλαβιάς! — ξανάπε ἡ ἀδερφή.

Ἡ γρηὰ γειτόνισσα, ἡ Βασίλω, ταράχτηκε. Ἐκείνη κρατοῦσε μικρὸ τὸ Δημήτρη στὴν ἀγκαλιά της. Ἦτανε φιλενάδα τῆς μάννας του.

Κοίταξε τὸ Λαζαρᾶ μὲ ὑποψία, καὶ πῆγε, δακρυσμένη, σιμὰ στὸν ξένο καὶ τὸν ξέιαζε. Τὰ λιγνά, γεροντικά χέρια της τρέμανε, ὅπως τᾶχε πλεγμένα, σὰ σὲ προσευχή.

— Γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, παιδί μου, — τοῦπε — πές μου τὴν ἀλήθεια. Εἶσαι ὁ Δημήτρης;

Κεῖνος ἔκαμε ὄχι, μὲ τὸ κεφάλι του.

— Δὲν εἶσαι; ..

— Δὲν εἶμαι...

Ἐκείνη τραβήχτηκε.

— Τί φωνάζετε; — εἶπε — ὁ ἴδιος μοῦ τὸ μολόησε ποῦ δὲν εἶναι! Δὲν εἶναι αὐτός, Πελαγία μου!

— Δημήτρη μου, ἴσια με ποῦ φτάνει ἡ καλωσύνη σου; — εἶπε, κλαίοντας πάντα, ἡ Πελαγία.

Κεῖνος, ἀμίλητος, τράβηξε κατὰ τὴν πόρτα. Τὴ χαιρέτησε, ἀπὸ κεῖ, μὲ τὸ χέρι, καὶ βγῆκε. Ἐκαμε αὐτὴ νὰ τὸν ἀκλουθήσει, μὰ λιγοθύμησε.

Οἱ γειτόνισσες τρέξανε καταπάνω της.

Ὁ Σταμάτης ὁ Λαζαρᾶς δὲ σάλεψε. Στηριγμένος στὸν τοῖχο, μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο, δὲν κοίταζε τὴ λιγοθυμισμένη γυναῖκα του. Κοίταζε τὴν πόρτα, ἀπ' ὅπου ἔφυγε αὐτός, θεληματικά. Τὰ μάτια του ὄγραίψανε, κι' ἄκουσε, μὲ βαρεμένη καρδιά, καὶ μὲ στασισιμάρα, τὴ γρηὰ τὴ Βασίλω νὰ λέει, σὰν ἀνοιξε ἡ Πελαγία τὰ μάτια της, σκυμμένη κατὰ κείνη, πονεμένη καὶ σοβαρή, σὰν τὴ Μοῖρα:

— Παιδί μου... δὲν ἦταν...